

Poul Poulsen Danchel d. æ. (1603 - 3. marts 1668) og Kirsten Zachariasdatter (død 22. dec. 1662) 7 x tip

---

Hr. Poul og fru Kirsten blev stamfædre til et helt præstedynasti.

Hr. Pouls omhyggelige optegnelser giver et fyldigt billede af tidens skik og brug samt personoplysninger, der ellers ikke er kendt.

Poul Poulsen Danchel den ældre er født i Svendborg som søn af **Poul Hattemager (død 8. sep. 1629)** og **Margrethe Claudatter (død 29. april 1623)**, **8 x tip**. Faderen blev gift igen efter moderens død med en ukendt kvinde.

Begyndelsen

Sønnen blev student fra Odense Katedralskole i den 19. januar 1626. På gr. af frygt for pesten i København blev han først indskrevet ved universitetet i København d. 6. april samme år. Han blev indskrevet som "Paulus Pauli Suinburgensis". Som lærer fik han professor i retorik, Wulfgang Rhuman.

Den 8. maj 1627 var han tilbage i Odense for at begynde i en stilling som hører (lærer) ved Katedralskolen, udnævnt af biskoppen. Stillingen var muligvis en slags forberedelse til den teologiske embedsprøve, som han menes at have aflagt 1629. Den 27. april 1630 noterer biskop Hans Mikkelsen, at der skal to studerende op til bispeeksamen hos ham. Den ene dumpede "på grund af uvidenhed", den anden bestod: Poul Poulsen Danchel. Dagen efter blev han ordineret til præst i Odense Domkirke af biskoppen. Han havde fået kaldet som kapellan i Vestenskov og Kappel på Lolland hos sognepræst Rasmus Snøde. Samme dag underskrev han præsteeden i biskoppens edsbog.

Han brugte navnet "Paulus Paulinus Svenopolitamus", men i biskoppens dagbog kaldes han også "Danckelius", og navnet Danchel fulgte hans slægt i flere hundrede år. Det skal være en afledning af et tysk/gotisk ord *thankas* for ånd eller tanke, og navnet kendes i flere variationer: Danchel, Danchelmann, Danckwart. Det tyskklingende navn antyder, at hans far kan have været en tysk indvandrer.

I Vestenskov havde Poul Danchel det vist ikke helt godt, han søgte om forflyttelse til Nykøbing Falster efter kun ½ år, men fik ikke embedet.

Købelev Kirke. Foto: KKB. 5. juni 2012

Købelev Kirke, Lolland

I februar 1631 døde sognepræsten i det store Købelev sogn på Lolland, og den 6. marts 1631 fik Poul Danchel hans embede. Poul Danchel fortæller selv, at der var nogen uenighed omkring hans overtagelse af

stillingen, og over en frokost med biskoppen den 23. marts diskuteres sagerne. Næste dag skriver biskoppen et brev til Dronning Sophies kammersekretær J. Oberberg, som havde overopsynet med Dronningens landområder, Lolland-Falster. Problemet var, at en anden præst, magister Lage Christensen, mente, han havde ret til stillingen. Den 11. juli afholdtes møde mellem biskoppen og lensmændene Laurids Grubbe og Palle Rosenkrantz samt Lollands fire provster om uenigheden. Afgørelsen faldt ud til fordel for Poul Danchel, der var yderst tilfreds med at have vundet. Poul Danchel blev officielt indsat i embedet i Købelev af herredsprovsten den 17. juli og kunne herefter se fremtiden roligt i møde.

En uge efter blev der holdt et fornemt trolovelsesgilde med mange standspersoner, hvor biskoppen selv deklarerede trolovelsen mellem Danchel og forgængerens enke, Dorothea Clementsdatter. Der fulgte altså en enke med kaldet. De blev gift 18. sept. 1631. Hun døde d. 26. sept. 1636 – ægteparret fik ingen børn. Et halvt år senere giftede han sig med jomfru **Christine (Kirsten) Zachariasdatter**, datter af jubellærer* Zacharias Christophersen (død 1639), sognepræst i Herridslev, hvor brylluppet fandt sted. Hun fødte hr. Poul 12 børn og døde 22. december 1662 efter 31 år som præstekone.

*) Jubellærer:

Person, der har tjent i 50 år eller mere indenfor kirke, skole eller akademi.

Kirsten Zachariasdatter, udsnit af epitafium i Købelev Kirke. Foto: KKB, 2012.

Poul Poulsen Danchel var en omhyggelig mand, der holdt af orden og nøjagtighed. Han skrev med sirlig skrift om livets begivenheder og havde styr på sine regnskaber. Han har også været historisk interesseret og førte kronologiske optegnelser om historiske begivenheder. Han var meget veluddannet og skrev i et

letflydende sprog på udmærket latin og kendte en del til græsk. Han var god mod sine børn og gjorde alt, hvad han kunne for at støtte dem og uddanne dem.

Også en forældreløs student, Erik Rasmussen fra Gamby, tog hr. Poul sig af. Studenten har nedskrevet lidt om Poul Danchel og beskrevet ham som en faderlig velgører og trofast ven. Studenten Erik modtog også råd fra Poul Danchel, der i et brev i sept. 1638 advarer ham mod "djævelens håndlangere, skøgerne og ugudelige sviregasters kompagni, hvis selskab bør skys som værre end hunden og øglen!" Erik Rasmussen klarede sig dog gennem fristelserne og endte som sognepræst i Ærøskøbing, hvor han døde 1664.

I 1638 blev hr. Poul syg af en pestlignende sygdom, der hærgede på Lolland, men overlevede.

Landbrug og præstegerning fulgte hånd i hånd, og han var en dygtig landmand. Ved et mageskifte med bønderne fik han samlet præstegårdens spredte jorder og enge. Der var 16 tdr. hartkorn, og han høstede årligt 420 tdr. korn. Det svarer ca. til 90 tdr. land.

Præstegården i Købelev. Foto KKB, 5. juni 2012.

Det ugudelige menneske, satans lem

Hr. Poul ikke stod på nogen god fod med herremanden i sognet, hr. Otto Quitzow på Glostrup. Det gik så vidt med fjendskabet, at herremanden engang skal have skudt efter Danchel, mens han stod på prædikestolen. Herefter fik Danchel lavet et vindue ved siden af prædikestolen, så han kunne holde øje med, om Quitzow var i farvandet. Måske det har kostet nogen distraktion under prædikenen...

Selvom Danchels og Quitzows forhold var på frysepunktet, var Quitzow alligevel indbudt som fadder ved en barnedåb hos Danchel i 1650. Men han dukkede ikke op og brugte ikke penge på en faddergave. Men Quitzows hustru, Ingeborg Lange, kom faktisk og var gudmor.

Med ærgrelserne 1651-54 in mente har Danchel skrevet i en nu forsvunden protokol efter Quitzows velkomne død:

"Her er affskreffuen det, som jeg udi 6 Aar bekom aff det ugudelige Menniske, Sathans lem og Belias Barn, huilcken den retfærdige Gud nu, uden Tuil, betaler, eftersom hand haffde handlit uthi Legemens Levnet mod Herrens Thiener uforskyldt, for al det timelige, foruden det aandelige gode, hannem war beviist i mange Maader, huilcken nu er bortkaldit till Regnskab – o Gudskeelov."

Prædikestolen i Købelev: Her dukkede han sig, da herremanden skød efter ham!

Kirkens indre med epitafiet helt til højre. Fotos: KKB, 2012.

Svenskekrigene

Under svenskekrigene 1644-45 og 1657-60 fik hr. Poul lov at hoste op med anseelige beløb til sølvskat, kopskat, hjælpeskat, prinsessestyr*, madskatter og til udrustning af rytteri. Men han var en velstående mand og kunne godt betale. Udgifterne er omhyggeligt optegnet. Derudover måtte han opleve, at hans præstegård blev udplyndret af svenskerne to gange i årene 1658-60. For at blive ladt nogenlunde i fred måtte han bestikke svenskerne og betale for såkaldt "salvegarde". Til sidst lod han sølvskatte springe i mangel af kontanter. Svenskerne havde møvet sig ind i præstegården hos Danchel, der ejede et maleri af prins Christian (senere Chr. V). Svenskerne syntes, det var evig skægt at skyde til måls efter maleriet, og det blev "barbarisk tilreedt". Billedet blev bevaret i mange slægtled for at vidne om "de svenske Officerers slette Moralité".

Der går en historie: En gang kom en svensk ritmester til præstegården for at brandskatte den. Ritmesteren talte med hr. Poul og spurgte til hans slægtninge. Hr. Poul sagde, at han engang havde haft en brorsøn, der opførte sig dårligt og var løbet væk. Så tog ritmesteren hr. Pouls hånd, kyssede den og sagde: "Jeg er den person, det er sandt, men betænk Eders strengthed imod mig". Så blev sorg til glæde vendt, og Danchel fik både salvegarde og dækning for de udgifter, svenskerne havde forvoldt. Der er usikkerhed, om dette virkelig kan være sandt... Der er muligvis tale om Danchels søstersøn, Poul Nielsen Danchel, der på den tid var i huset hos en svensk oberst, men flygtede tilbage til Nakskovvegnen. At der blev lavet en anekdote om den forulempede Danchel, der til sidst ydes retfærdighed og oprejsning, vidner i det mindste om mandens popularitet.

*) Prinsessestyr:

skat, hvis udbytte bruges til en prinsesses udstyr og medgift.

Poul Poulsen Danchel skriver til kongen

I 1664 skrev hr. Poul til kong Frederik III om sin ældste søn, der hed [Poul Poulsen Danchel](#) som sin far. Poul Poulsen d. y. var blevet indsat som kapellan hos sin far i Købelev, og Hr. Poul bad nu om, at sønnen måtte få lovning på at blive sognepræst efter ham, når han engang døde. I brevet anfører han, at han har syv mindreårige, moderløse børn, som den ældste bror til den tid må tage sig af, hvilket er svært, hvis han ikke har noget fast embede. Biskop Niels Bang anbefaler både far og søn og kalder hr. Poul "en hæderlig, lærd och megit skickelig gammel Mand". Derfor fik de kongebrev på sønnens kommende embede den 7. sep. 1664.

De herrer Poul Poulsen Danchel, far og søn med samme navn. Udsnit af epitafium i Købelev Kirke. Foto: KKB.

Poul Danchel dør 8. marts 1668 og er begravet i sin sognekirke, hvor man i dag kan se det smukke epitafium.

Børn af Poul Poulsen Danchel d. æ. og Kirsten Zachariasdatter:

1. [Poul](#), f. 3. jan. 1638, d. 28. apr. 1681. Faderens efterfølger som sognepræst i Købelev.
2. Dorothea, f. 14. marts 1640, d. 20. juni 1641)
3. Margrethe, f. 21. dec. 1641.- Gift med præsten i Herridslev og Bregninge, Christen Mortensen, død 1679.
4. Zacharias, f. 16. marts 1643, d. 1715. Magister, provst i Øster Ulslev og Godsted. Notat om dåbsdagen: "et ondt og skidet vejrlig med storm, regn og sne og megen slud".
5. Peder, f. torsdag d. 30. jan. 1645, d. 5. juli samme år.
6. Karen, f. onsdag d. 20. maj 1646. Gift med skovridder i Vantore Johan Mejer.
7. Claus, f. torsdag d. 30. sep. 1647 ml. kl. 5 og 6 om morgenen, d. 7. marts 1716. Sognepræst i Taars og Vignæs.
8. Hans, f. tirsdag d. 28. nov. 1648. "For sin store svagheds skyld" straks hjemmedøbt. Fremstillet i kirken 10. dec. 1648 kl. 10, døde samme dag kl. 14.
9. Hans, f. om natten d. 4. marts 1650, d. 1682. Sognepræst i Gørlev og Bakkendrup.
10. Peder, f. tirsdag d. 15. juli 1651. Student 1672.
11. Christopher, f. pinsedag d. 25. maj 1653, d. 1711. Magister, sognepræst ved Vor Frelsers Kirke i Kbh.
12. Erik, f. mandag d. 2. juni 1656, død samme dag. Barnet var født for tidligt p. gr. af moderens svaghed.

Dåbsskikke i 1600tallet

Traditionen var, at en barnedåb skulle finde sted hurtigt efter fødslen, gerne indenfor 10 dage, og hvis der var fare på færde endnu hurtigere. Hr. Poul døbte aldrig selv sine børn, men fik en præstekollega til det. Da det sidste barn, Erik, blev født, måtte dåben finde sted straks, og her var det børnenes fostermor "en erlig Dannequinde Karen Marchors", der døbte den lille, selvom hr. Poul selv kunne have gjort det. Dåbene fandt alle sted om søndagen undtagen i ét tilfælde. Alle børnene er opkaldt efter farfar og farmor, morfar og mormor, forældrenes brødre og søstre etc.

Dåbsgildet var altid stort, dels for at imponere, men også for at få flere rundhændede dåbsgaver til barnet. Hr. Poul holdt regnskab med, hvor mange penge der kom ind i gave til barnet. Det var betragtelige summer i guld. Pengegaverne var ofte ledsaget af vers, tit forfattet med stort talent. Der var prestige i at få en så fornem person som muligt til at være gudmor eller fadder. Der var også en praktisk forsikring i det: hvis forældrene døde, ville fadderne i nogen grad være forpligtet overfor barnet. Købelev-præstefolkene har haft bekendte over hele Lolland, og deres dåbsgæstelister er lange. Mange præster, adelsfolk og gode borgere er kun kendt fra deres optegnelser. For at dæmme op for tidens efterhånden uhyrlige antal faddere, blev der lovgivet om, at man kun måtte have fem faddere. Men det tolkede folk som fem af hvert køn, dvs. ti i alt. Festen blev holdt på selve dåbsdagen, og det har været svært for gæsterne at komme med så kort varsel. Andre steder holdt man gildet et stykke tid efter af samme grund.

Poul Danchels efterladte skrifter

En yngre slægtning, Peder Danchel West, præst i Bringstrup og Sigersted, udgav 10 år efter hr. Pouls død et stort værk på 660 tætskrevne sider: "Anviisning til et nyt, ordentligt og fatteligt Systema over Aabenbaringen". En kendt teolog, prof. Peder Rosenstand-Goiske, har skrevet en indledning så lang som en hel afhandling. Peder Danchel fik nogle måneder efter hr. Pouls død fat i manuskriptet, der lå som løsblade. Peder Danchel skriver i forordet, at hr. Poul meget heftigt havde givet besked på, at hans mange skrifter "ikke skulle i hver Mands Hænder", de var private. På spørgsmålet, om de da skulle brændes, når han var død, havde han svaret: Nej! "Det blødhjertede køn" puttede da alle hans papirer med ham i kisten, og de blev begravet med ham og "kunne ligeså godt være blevet brændt". Manuskriptet til den tykke bog,

"Anviisning ..." undslap sin skæbne, fordi det lå i Slemminge præstegård som udlån, og blev altså udgivet alligevel.

Epitafiet i Købelev Kirke med årstallet 1657.

Teksten lyder:

Dette Epitafium en opsat offuer hederlig og vellerd Mand Her Poffuel Danchel, Sognepræst udi Kiøbeløff, som døde Anno 1668 dend 3 Martii, med hans kiere Hustru Kirsten Zachariasdaatter, som døde Anno 1662 den Oktober. Gud giffue dennem en gledelig Opstandelse.

Kilder:

- Min artikel er skrevet på basis af en uhyre omhyggelig og omfattende artikel i Personalhistorisk Tidsskrift 1926 af Bjørn Kornerup, der har sine oplysninger fra: Prof. Kurt Aslaksen : "Teologiske oc Historiske beskriffuelse om den Reformerede Religion ved D. Martin Luther", Kbh. 1622, som er et pergament-indbundet, smukt eksemplar, der blev købt af en bogelsker og derpå udlånt til Kornerup. Der er talrige, håndskrevne notater og tilføjelser rundt om i bogen fra Danchels hånd. Bag i sad 6 kvartblade fyldt med personlige notater og slægshistorie.
- En samtidig "kronikør" beskrev hændelser på Lolland: provst Peder Rohde fra Utterslev. Han har leveret mange oplysninger om Poul Danchel, som Bjørn Kornerup bruger i sin artikel i PT1926.
- Kornerups artikel rummer meget mere end det her gengivne.
- Købelev Kirkes website.

Præstegården i Købelev

er blevet kendt gennem digterne Christian Winther og Poul Martin Møller. Poul Martin Møllers far, Rasmus Møller, var præst i Købelev fra 1802. Poul Martin gik i latinskole i Nykøbing. Her blev han kammerat med Christian Winther, hvis mor Johanne giftede sig med hans far. Begge de to digteres mødre ligger begravet ved kirken. Da man i 1950'erne ville rive præstegården ned og bygge en ny, var det de to digteres tilknytning til stedet, der reddede den gamle gård, hvoraf stuehuset er bevaret. Haven, stor som en park, skal have været fuldstændig idyllisk med tre damme. Poul Martin Møller skriver om præstegårdshaven i "Kunstneren mellem oprørerne":

*"Kastanietræer spænde
for muren en løvrig rad,
tungt vårzephyerne vende
det femfingrede blad.
I gennem de gyngende grene
Solstråler til salen gå
Og stænke på gulvets stene
Med sølvstjerner små".*